

előnyére volna fel roható, mint a mely uton a hántás tökéletesebb; azonban a második kísérlet már ezen nézetet megczáfolja mert itt tetemesen kevesebb cserkéreg nyeretett. Az első kísérlet sikeres eredménye inkább azon körülményben rejlik hogy a hántás közvetlenül a nedvkeringés beállta előtt történt.

Ebből tehát azon fontos tétel vezethető le hogy a hántásra szánt erdőket tekintettel a cserkéreg menyiségére és jóságára, legczélszerűbb késő ősszel vagy télen vágni, e mellett szól még a téli napszám olcsósága, a tuskóknak épsége, tartósága és erőteljes hajtása. De minthogy ezen évszakban a kéreg nem hámlik, a hántást csak a leirt gőzhántó segítségével lehet eszközölni.

A selmeczi csötörtmérő.*)

Valahányszor ezen szót „csötörtmérő“ — mely a fák vastagságának megmérésére szolgáló egyszerű eszköz ujdonsült neve, leírnom vagy kimondanom kell, mindég úgy érzem mintha a fülembé nyilamlanék, mindazonáltal még is kényszerítve vagyok használni mert jobbal nem birunk. Német szaktársaink nincsenek ily szorult helyzetben, ők kedvök szerént válogatnak a nevekben a milyenek: Baumkluppe, Kluppe, Gabelmass Schiebmass, Baumschiebmass, Klemmass, Messlade, Fitte.

Azon természetes kérdésre, hogy miként jutottunk e szóhoz, egyenesen a „Magyaryelv szótára“ I. kötetének 1077 lapjára utalunk a hol ez áll: csötört = diameter. Nem akarván itt tovább fejtegetni azon okokat melyeknél fogva azon nem tetsző műszót még is forgalomba hoztuk, csak azt akarom kijelenteni hogy a ki a helyett egy tökéletesen megfelelő, hangzatos, rövid, találó s lehetőleg igéből képzett szót ajánl, annak

*) Ezen közlemény a mult évi XII. füzetből térhiány miatt kiszorult; innen van hogy az ezen czikkhez tartozó könyvaton a nevezett füzet száma áll, a mit t. olvasóink kiigazítani sziveskedjenek.

számára díjul e lapok szerkesztőségénél egy darab körmöczi aranyat tettem le*).

Az ezen füzethez csatolt kezdetleges könyvaton látható csötörtmérőt azért nevezzük selmeczinek mert jelen, az eredetitől lényegesen eltérő szerkezetét itt nyeré. Az eszme nem új, feltalálható az, az „Allg. Forst- u. Jagdzeitung“ 1858. évfolyamában, valamint Dr. Baur „Baum- und Bestandesschätzung“ című könyvében; s a kit a tárgy érdekel az a kijelölt művekben a leírások átolvasása és az ábrák megvizsgálása által meggyőződhet, hogy a selmeczi csötörtmérő onnan csak az alapszmét kölcsönzé. —

A csötörtmérő szerkezete az ezen füzethez csatolt könyvaton szerént a következő: a csötörtmérő két szára *a* és *c* alól markolattal van ellátva, és a markolat fölött a mértékkal ellátott 2 hüvelyk magas és $\frac{2}{3}$ '' vastag léczek befogadására átvésve. A léczek 15—20'' hoszuak és a *B* átmetszetben látható horonyos szerkezetnél fogva egymásba tolhatók. Az egyik lécz az *a* szár vésetének egyik oldalára van ugy erősítve hogy a kettő egymással derékszögöt képez; a másik lécz pedig a *b* szár vésetének ellentétes oldalához van enyvezve és csavarral erősítve hasonloul úgy hogy a lécz a szárra derékszögben áll. A két lécz egymásba tolva lehetőve teszi hogy az *a* és *b* szárat egymáshoz tetszés szerint közelelithessük vagy eltávolithassuk, minthogy a szárok vésetein a léczek szabad végei átolthatók.

A léczek, s ezeken a horony legpontosabb készítése csak a *B* átmetszetben látható, nem épen egyszerű szerkezet mellett érhető el: *óóó* az egyik, és *qq'q'q* a másik léczet mutatja; az előbbi áll a felső lapos darabból *o* melyre két szélről a fél

*) Felhasználom az alkalmat s egy pályaszót ezennel én is bejelentek: Fogarasi szótára magyar-német részének 25-ik oldalán átla = Durchmesser; ennek folytán a fa átmérőjének = átlájának vagy is vastagságának mérésére szolgáló eszközt talán nem lenne nagy nyelvészeti merészség „á t l a l ó“-nak nevezni, s akkor „á t l a l n i“ anynyit tenne mint átmérőt vagy is vastagságot mérni! Szerk.

horonnyal ellátott léczecskék *óó* vannak enyvezve és ezenkívül csavarokkal *nn* megerősítve; az alsó lécz csak két darab-ból áll t. i. *qq* lapos és erre az előbbi módon erősített *q'q'* léczből; *ii* mélyedések arra szolgálnak hogy a beosztást, illetőleg mértéket tartalmazó papir pásztát felvegyék a hol az minden dörzsölés ellen védve van. Ezen papir pásztára a hüvely-kek vastagabb és hosszabb keresztvonalakkal és a megfelelő vastag számokkal, a fél és negyed hüvelykek pedig rövidebb és vékonyabb keresztvonalakkal vannak jelölve

A léczek készítése hogy megfelelő legyen, nagy szorgalmat és nem minden asztalosnál található ügyességet igényel, mint-hogy a léczeknek egymásban sem tágon, sem szorosan, hanem épen illőleg s amellet simán és könnyen kell járniok.

Ezen csötörtmérők egészen vadkörtefából készittetnek minthogy e fa, finom szerkezete mellett, igen simára dolgozható s a mellett kemény, szívós. A kész eszköz forró firniszszel beeresztetik hogy a lég nedvességét oly könnyen magába ne szivja; a mértéket hordó papir pedig a bepiszkolás ellen átlát-szó lakkal van védve.

A fák vastagságának mérésére használtattni szokott eszközök közül a csötörtmérő, ha tökéletes szerkezetű, s kellően használtatik, a czélnak nemcsak legjobban megfelel hanem általánosán ott is használható a hol a többi eszközök nem alkalmazhatók. Vegyük csak a sokak által oly előszeretettel pártolt mérszalagot mely a fák körületének mérésére szolgál; mily hosszadalmas volna a munka ha evvel egy állabnak 10—20000 törzsét egyenkint akarnánk megmérni; vagy ha télen a hóba döntött törzset ennek segítségével akarnánk köbözni; a mérszalaggal, könnyűségénél és gyengeségénél fogva nem is lehet az érdes kérgű, mohával zuzmóval benőtt törzset oly szorosan átfogni, vagy a törzs különféle kidudorodásait sat. úgy kikerülni hogy a körület pontosan kipuhatoltathassék. A csötörtmérő mindezen hátrányoktól ment, a munka gyors és ké-

nyelmes végzése mellett tapasztalás szerint pontosabb eredményt mutat mint a mérszalag a mely, ha a mérendő törzs nem egészen sima tiszta és gömbölyű, a valódi átmérőnél $2\frac{1}{2}$ —3%-kal többet mutat, s így a köbtartalom 5—6%-al térhet el a valótól. —

A mi a selmeczi csötörtmérőt illeti, annak előnyei, az eddig használt közönséges csötörtmérőkkel szemben, a következők:

1. a két szár egymáshoz mindég párhuzamos állásban van, egyik sem inog, s a kettő közzé fogott törzs valódi vastagsága a lécczen pontosan leolvasható, míg a régi szerkezetnél, a mozgatható szár, a hüvely rövidsége és tág volta miatt, felső végén nem ritkán egy egész hüvelyekkel szélesebben állott, mint a mennyit alól a lécczen mutatott; ha pedig ezen hátrány elkerülése végett a hüvely szűkebbre készítettett, akkor kivált nedves időben megdagadván, a szolgálatot felmondta.

2. a lécc csak fél oly hosszú mint a régi szerkezetnél, mert a kettő egymásba tolható.

3. az eszköz használata a markolatok által lényegesen könnyítve van.

4. az egész szerkezet könnyüségé mellett igen szilárd és tartós. —

Egy ügyes selmeczi asztalos így szerkezetű csötörtmérőt nagyobb számmal készen is tart s darabonként 2 ft. 50 krjával árul. T. előfizetőink netaláni megrendeléseit ez irányban készséggel közvetítjük, csak tessék megjelölni hogy az átküldést postán vagy más uton kívánják-e. A csomagolási és szállítási költségek a megrendelőt illetik. M. K.